

LIETUVIŲ ATGIMIMO ISTORIJOS STUDIJOS

6

*Juozas Čiulda. Trumpi
samprotavimai apie žemaičių
kalbos gramatikos taisykles*

1994

LIETUVIŲ ATGIMIMO ISTORIJS STUDIJS

6

*Juozas Čiulda.
Trumpi samprotavimai
apie žemaičių kalbos gramatikos taisykles*

Parengė Giedrius Subačius

VILNIUS

MOKSLO IR ENCIKLOPEDIJŲ LEIDYKLA 1993

UDK 808. 82-087
Li-191

Redakcinė kolegija:

Egidijus Aleksandravičius
Antanas Kulakauskas
Rimantas Miknys
Egidijus Motieka (vyriausiasis redaktorius)
Giedrius Subačius
Antanas Tyla

„Lietuvių atgimimo istorijos studijoms“ rašykite šiuo adresu:
Užupio g. 8–18, 2007 Vilnius

Recenzavo dr. *Saulius AMBRAZAS* ir *Birutė VANAGIENĖ*

Gramatiką, laiškus ir dokumentus iš lenkų kalbos vertė *Giedrius SUBAČIUS*

Lotyniškuosius intarpus vertė ar parinko vertimus *Rasa JURGELĖNAITĖ*

ISBN 5-420-01224-3

© Giedrius Subačius, vertimas ir parengimas, 1993

© Mokslo ir enciklopedijų leidykla, apipavidalinimas, 1993

TURINYS

Pratarmė	5
<i>Giedrius Subačius</i> . Juozas Ciulda ir jo gramatika	7
<i>Halina Karas, Nijolė Kolytė</i> . Juozo Ciuldos gramatikos terminai ir kalba	56
<i>Józef Czudło</i> . Krótkie pomysły o prawidłach grammatycznych języka Zmudzkiego	79
<i>Juozas Ciulda</i> . Trumpi samprotavimai apie žemaičių kalbos gramatikos taisykles	223
Laiškai	359
<i>J. Ciulda</i> Motiejui Valančiui	360
<i>J. Ciulda</i> Stanislovui [?]	366
<i>Adomas Zavadskis</i> <i>J. Ciuldai</i>	367
<i>J. Ciulda</i> Vilniaus archeologijos komisijai	368
Dokumentai	373
<i>J. Ciuldos</i> krikšto metrikai	374
Slapta <i>Juozo Valentinavičiaus</i> nuomonė apie <i>J. Ciuldą</i>	374
Priedai	377
Paaiškinimai	378
Sutrumpinimai	381
„Samprotavimų“ lietuviškų žodžių registras	383
„Samprotavimų“ turinys	402
Adnotacija	407
Summary	409
Zusammenfassung	411

„SAMPROTAVIMŲ“ TURINYS

PRZEDMOWA 2

PRATARMĖ

ROZDZIAŁ PIERWSZY 7

PIRMASIS SKYRIUS

O Pisowni 7

Apie rašybą

§ I. O Głoskach w ogólności 7

§ I. Apskritai apie garsus

§ II. O tworzeniu się Spółgłosek 8

§ II. Apie priebalsių susidarymą

§ III. O Spółgłoskach w języku żmudzkiem nie używanych 10v

§ III. Apie žemaičių kalboje nevartojamus priebalsius

§ IV. O Spółgłoskach cichych i głośnych 12

§ IV. Apie dusliuosius ir skardžiuosius priebalsius

§ V. O miękczeniu Spółgłosek 14v

§ V. Apie priebalsių minkštėjimą

§ VI. O Samogłoskach 19

§ VI. Apie balsius

§ VII. O Samogłoskach ściśnionych 20v

§ VII. Apie susiaurėjusius balsius

§ VIII. O Samogłoskach nosowych 22

§ VIII. Apie nosinius balsius

§ IX. O używaniu Samogłosek 25v

§ IX. Apie balsių vartoseną

§ X. O Dwugłoskach 27v

§ X. Apie dvibalsius

§ XI. Wyliczenie głosek pojedynczych, i dwójek; tudzież dwugłosek w żmudzkiem języku właściwie używanych 29

§ XI. Pavienių ir dvejybinių garsų, taip pat dvibalsių, tinkamai vartojamų žemaičių kalboje, išvardijimas

§ XII. O znamionach ortograficznych 30

§ XII. Apie diakritinius ortografijos ženklus

ROZDZIAŁ DRUGI 31

ANTRASIS SKYRIUS

O Częściach mowy 31

Apie kalbos dalis

§ I. Wyliczenie i nazwanie części mowy 31

- § I. Kalbos dalių išvardijimas ir pavadinimas
- § II. O Spójnikach 32
- § II. Apie jungtukus
- § III. O Wyrzyknykach 32
- § III. Apie jaustukus
- § IV. O Przyimkach 32v
- § IV. Apie prielinksnius
- § V. O Przysłóvkach 33
- § V. Apie prievėiksnius
- § VI. O Imieniu 33v
- § VI. Apie vardažodį
- § VII. O Rzeczownikach 33v
- § VII. Apie daiktavardžius
- § VIII. O imionach zgrubiałych i zdrobniatych 34v
- § VIII. Apie didinamuosius ir mažybinius vardažodžius
- § IX. O Rodzajach imion 35v
- § IX. Apie vardažodžių gimines
- § X. O Liczbie 36v
- § X. Apie skaičių
- § XI. O przymiotnikach 37
- § XI. Apie būdvardžius
- § XII. O stopniowaniu przymiotników 38
- § XII. Apie būdvardžių laipsniavimą
- § XIII. O zaimkach 39
- § XIII. Apie įvardžius

ROZDZIAŁ TRZECI 39v

TREČIASIS SKYRIUS

O przypadkowaniam 39v

Apie linksniavimą

- § I. O przypadkach 39v
- § I. Apie linksnius
- § II. O glosce przybierającej 40
- § II. Apie kamiengalį
- § III. Forma pierwsza 40
- § III. Pirmoji forma
 - Uwagi 40v
 - Pastabos
- § IV. Forma druga 42
- § IV. Antroji forma
 - Uwagi 42
 - Pastabos
- § V. Forma trzecia 42v
- § V. Trečioji forma
 - Uwagi 43
 - Pastabos

- § VI. Forma czwarta 43v
- § VI. Ketvirtoji forma
 - Uwagi 43v
 - Pastabos
- § VII. Forma piąta 44v
- § VII. Penktoji forma
 - Uwagi 44v
 - Pastabos
- § VIII. Forma szósta 45
- § VIII. Šeštoji forma
 - Uwagi 45v
 - Pastabos
- § IX. O przypadkowaniu przymiotników 46
- § IX. Apie būdvardžių linksniavimą
- § X. Forma pierwsza przymiotników 46v
- § X. Pirmoji būdvardžių forma
 - Uwaga 46v
 - Pastaba
- § XI. Forma druga przymiotników 47
- § XI. Antroji būdvardžių forma
 - Uwagi 47
 - Pastabos
- § XII. Forma trzecia przymiotników 47v
- § XII. Trečioji būdvardžių forma
- § XIII. Forma czwarta przymiotników 47v
- § XIII. Ketvirtoji būdvardžių forma
 - Uwagi 48
 - Pastabos
- § XIV. O przypadkowaniu zaimków 48
- § XIV. Apie įvardžių linksniavimą
- § XV. Forma pierwsza zaimków 48
- § XV. Pirmoji įvardžių forma
- § XVI. Forma druga zaimków 48v
- § XVI. Antroji įvardžių forma
- § XVII. Forma trzecia zaimków 48v
- § XVII. Trečioji įvardžių forma
- § XVIII. Forma czwarta zaimków 49
- § XVIII. Ketvirtoji įvardžių forma
- § XIX. Forma piąta zaimków 49v
- § XIX. Penktoji įvardžių forma
- § XX. O Imiesłowach i przypadkowaniu ich 49v
- § XX. Apie dalyvius ir jų linksniavimą
- § XXI. Forma przypadkowania [na imiesłowy] 51
- § XXI. Linksniavimo forma [dalyvių]

ROZDZIAŁ CZWARTY 51v

KETVIRTASIS SKYRIUS

O Czasowaniu 51v

Apie asmenavimą

- § I. O Słowach w ogólności 51v
- § I. Apskritai apie veiksmąžodžius
- § II. O gatunkach Słowa 51v
- § II. Apie veiksmąžodžio rūšis
- § III. Ogólne prawidła na Czasowanie słów źmudzkich 53
- § III. Bendrosios žemaičių veiksmąžodžių asmenavimo taisyklės
- § IV. O czasowaniu słów pierwszego przedziału 53v
- § IV. Apie pirmosios grupės veiksmąžodžių asmenavimą
- § V. O słowie posiłkowém w szczególności 57
- § V. Smulkiau apie pagalbinį veiksmąžodį
- § VI. Forma czasowania słowa posiłkowego 58
- § VI. Pagalbinio veiksmąžodžio asmenavimo forma
Uwagi 59
Pastabos
- § VII. Forma czasowania [*dyrbù, turiù, matau*] 59
- § VII. Asmenavimo forma
- § VIII. O czasowaniu słów zaimkowych 60v
- § VIII. Apie sangrąžinių veiksmąžodžių asmenavimą
- § IX. Forma czasowania słów zaimkowych 61
- § IX. Sangrąžinių veiksmąžodžių asmenavimo forma
Uwagi 62v
Pastabos
- § X. O czasowaniu składaném 62v
- § X. Apie sudurtinį asmenavimą
- § XI. Forma czasowania składanego 63v
- § XI. Sudurtinio asmenavimo forma

ROZDZIAŁ PIĄTY 64

PENKTASIS SKYRIUS

O Składni 64

Apie sintaksę

- § I. Ogólne wyobrażenie grammatycznej Składni 64
- § I. Bendras gramatinės sintaksės vaizdas
- § II. O przyimkach 64
- § II. Apie prielinksnius
- § III. O przysłówkach 66v
- § III. Apie prieveiksnius
- § IV. O spójnikach 68
- § IV. Apie jungtukus
- § V. O Imionach 68
- § V. Apie vardažodžius
- § VI. O formowaniu się rzeczowników prostych jednych od drugich 69

- § VI. Apie vienų paprastųjų daiktavardžių padarymą iš kitų
- § VII. O wyrazach złożonych 69v
- § VII. Apie sudurtinius žodžius
- § VIII. O słowach dokonanych 71v
- § VIII. Apie įvykio veiksmo veiksmažodžius
- § IX. O rządzie słów 73
- § IX. Apie veiksmažodžių valdymą
- § X. O formowaniu się imiesłów od słów 74
- § X. Apie dalyvių susidarymą iš veiksmažodžių
- § XI. O używaniu imiesłów 74v
- § XI. Apie dalyvių vartojimą
- § XII. O używaniu Czasowania składanego 76v
- § XII. Apie sudurtinio asmenavimo vartoseną
- § XIII. O wyrzutni 77v
- § XIII. Apie elipsę
- § XIV. O Iloczasię 79
- § XIV. Apie ilgumą

ROZDZIAŁ SZÓSTY 80

ŠEŠTASIS SKYRIUS

O Wierszopistwie żmudzkiem 80

Apie žemaičių eilėdarą